

په ۲۰۰۱ کال کې د طالبانو د بنديانو ډله ایزه وژنه

او د امریکې نوي پالیسي

(يو څو لنډې خبرې)

هغه د ظلم او تعدی شپې او ورځې چې په افغانستان کې په ځانگړې توگه په دی تقریبا تیرو څلورو لسيزو کې تیر شوی او یا تیریرې کیدای شي د ډارونکو فلمونو لپاره مناسبې صحنې وې. هو انسان دغه اشرف المخلوقات د انسان او انسانیت د نیکی لپاره په تعقیب کولای شي د انسانیت لوړو مدارجو ته ورسیري او همدا اشرف المخلوقات انسان د بدی او ځناوری د لپاره په تعقیب د دنیايت او پستی ټیټیرینی کندي ته وغورځیري.

داچه په افغانستان کې ددی وضعی اصلی عوامل څه وه او کوم عامل یی عمده او کوم یی فرعی وه دا بحث په دی اړه دومره مهم نه وې. واقعیت دادی چه په افغانستان کې جنایات شوی او ددی جنایات عاملین خپله افغانان هم دی.

زموږ په هیواد افغانستان کې د جنایاتو او جنگ قصی اوړدی او زره ماتونکی دی.

ددی جنایاتو په سلسله کې یو هم په ۲۰۰۱ کال کې په د افغانستان په شمال کې د طالب په نامه د نیول شوو اسیرانو، بنديانو او زخمیان گروپي او ډله ایزه وژنه ده. دا ډله ایزه وژنه تر هیڅ عنوان او دلیل لاندی مبرر او جواز نشی موندلای. جنایت ته باید جنایت وویلای شي او په عدالت باندی باید تاکید وشي.

که څوک داسی استدلال کوی چه حقانی زما سړی په جنوبی کې ووژل او زه دوستم یی دلته په مزار شریف کې انتقام اخلم درسته او انسانی خبر نه ده.

که څوک داسی استدلال کوی چه هغوی په هغه وخت کې او یا د خپل قدرت په وخت کې ووژل او زه اوس قدرت لرم او انتقام اخلم درسته او انسانی خبر نه ده.

که څوک داسی استدلال کوی چه هغه قوم زما و واژه او زه یی وژنم درسته او انسانی خبر نه ده.

د اسلام سپیڅلی دین او د نړی مدرن قوانین د عدالت په تأمین تاکید کوی د قصاص په عملی کولو ټینگار نه شته. اسلام وایی عفوه بهتره ده د انتقام نه. اما دا عفوه د ورثی صلاحیت دی نه د افغانستان د پارلمان او یا کوم بلی اداری او یا حاکم.

د جزا نه هدف او مرام تربیه، وقایه، حق خواهی، تذکيه او ده. د جزا مفهوم په انتقام اخیستلو کی خلاصه کول ډیر بی ځایه او نادرسته خبر ده.

راځی چه د یو لحظی لپاره فرضی و غریرو.

د دفاعی خودی بحث د حقوقو او قانون د علم یو حساس، جالب او ظریف بحث دی.

فرض وکړه چه په ۲۰۰۱ کال کې د اکس او یا وای دولتی او امنیتي ځواکونه د افغانستان شمال - سویلیز سیمه ته د خلکو د امنیت او د سولی نه دفاعی په غرض لیرل شوی او تللی وه. دا ځواکونو په اصطلاح متجاوز او د امنیت خرابوونکی؟! دستگیر او ونیول چه باید د قانون منگولو ته وسپارل شي. نو د بندی او اسیر وژل د محاکمی نه پرته په کوم قانون او رسم کی جواز لری. او داسی قاتل چه اول کې مو د سولی او امنیت استازی وبوله ددی عمل په اجرا - خپل مقام (د سوله ساتونکی) د لاسه ورکوی او د قاتل او جانی په توگه باید محاکمه شي.

د حقوقی لحاظه پولیس او امنیت مأمور حق لری د مشکوک، مظنون، او یا مجرم د دستگیری لپاره حتی د ناریه وسلی څخه گټه واخلي. حق لری چی د ضرورت په وخت کې چه متخلف د عدالت نه فرار کول غواړی او یا تجاوز کوی پری ډز وکړی. حق لری چه متخلف تر پښو وغورځوی. اما دا د پښو غورځول په قانون کې خپل سرحد لری. که څوک ستاسی په کور بی له اجازی ننوته تاسی حق لری چه حتی د ناریه وسلی په استعمال پری ډز وکړی تر څو بی د پښو وغورځوی. دا د تاسی حق دی. که متجاوز د پښو و غورځید او بیا تاسی یی په سر لاری او پل ډز پری کوی او د دستگیری په ځای یی بله مرمی وهی نو تاسی قاتل یاست نه دفاع کوونکی.

په ۲۰۰۱ کال د افغانستان په شمال کې د تروریزم سره د مجادلی او تر عنوان لاندې ډیر خلک و نیول شول او قومی تصفیې و شوی. بیا همدا با گناه او بی گناه خلک باید محکمی ته سپارل شوی وای. اما ددی په خای په ډله ایزه توگه په مزار شریف او په لارو کې ووژل شوی. دا نه افغانی، نه انسانی، نه قانونی رسم دی. دا عمل جنایتکارانه او په هیڅ دلیل مبرر نشی لرلای.

داچه د جرم شریک قوی وه او یا حاکمیت اراده نه لرله دا متخلفین او مجرمین قانون ته وسپاری غیر عادلانه او غیر انسانی خبر وه او ده.

د شرم خبر خو داده چه همدا متهمین باید د اوسنی د غربی دموکراسی؟! د ناجیانون د ریاست جمهوری د متحدینو په توگه او لوړو دولتی او نظامی مقامونو کی گمارل کیږی. آخر مرگ خو حق دی او هر انسان مری. آخر خدای ته خو تلل لری. لږ شرم په کار دی.

د افغانستان خلک د امریکې د متحده ایالاتو د جمهور رئیس بناغلی باراک اوباما وروستی اعلامی ته چه په دی هکله یی د تحقیق امر کړی د قدر په سترگه گوری او د هغه نه استقبال کوی.

مونږ پوهیږو چه عدالت په افواهاو نه تامینیری. سره له دی چه تور او سپین معلوم شی - پریږدی چی دا مسأله د عادلانه تحقیق له لیاری معلومه او متخلفین د قانون منگولو ته وسپارل شی.

و من الله التوفیق

د حق دلاری د کلتوری مرکز او د افغانستان د ستراتیژیکی مرکز په نمایندگی

ډاکټر صلاح الدین سعیدی ۱۵/۷/۲۰۰۹